

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:

Refik Halid Karay

BUGÜNÜN SARAYLISI

Originally published in the Turkish language under the title Bugünün Saraylisi in 1954.

Copyright © the Estate of Refik Halid Karay & İnkilap Kitabevi.

Published by arrangement via AnatoliaLit Agency.

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01776-2

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

REFIK HALID KARAJ

Draguljareva kći

Prevela Tanja Kidišević

Beograd, 2016.

PRVI DEO

Devojka iz Duzdže

I

Bila je to jedna od kuća u koju je poštar retko svraćao. Gospođi Uftade pomalo se uzlupalo srce kada je sredinom poslepodneva ušla i pronašla pismo na podu, ubačeno kroz otvor na vratima. Okretala je kovertu u rukama. S obzirom na to da nije znala čitati, nije mogla da zna ko ga je poslao. Pošto je imalo dve markice i tri pečata, nije mogla da zaključi da li je važno i treba li da sačeka da neko dođe, ili da ga odnese bakalinu Nuri-efendiji da ga pročita.

U ovo doba su joj se i muž i ćerka, i zet i sin skitali po ulicama. Sela je na zatvoren trem sa namerom da sačeka Feride, koja bi trebalo da se najranije vrati kući. Ionako se bila umorila. Kupila je par cipela na Mahmut-paša uzbrdici*. U koje sve radnje nije svratila. Dobro se iscenkala i sada je uživala u prijatnoj opuštenosti.

Istovremeno je razmišljala o tome ko je poslao pismo, i kroz misli su joj prolazile slike svih poznanika iz grada i provincije.

Nedugo zatim čula je da je neko pozvonio na ulazna vrata. Po kašlju je zaključila da ćerka nije došla prva, nego muž. On nosi ključ sa sobom, pa neka otvori! Nije mogla da siđe trčeći.

Sretoše se na dnu stepenica. Uftade mahnu kovertom.

„Stiglo je neko pismo. Poštar ga je ubacio kroz otvor na vratima i otišao.“

* Mahmut-paša – kvart u Istanbulu.

Videlo se da je bila ljuta, jer se poštar prema pismu sa dve mar-kice i tri pečata, a koje je poslato baš njima, poneo loše i kao da je nevažno. Ata-efendija nije se mnogo uvredio. On sporo izvadi na-očare iz tvrde futrole, stavi ih, pregleda obe strane koverta i tonom koji je označavao da ipak nije zadovoljan reče:

„Čudno. Pismo je poslao naš Jašar...“

„Ko je taj Jašar?“

„Sećaš se mog rođaka? Sećaš se da je jednom, mislim da je to bilo pre devet godina, došao u Istanbul i da smo se videli? Odavno se već ne javlja. E pa taj...“

„Aha, setila sam se. Onaj obešenjak koji nije uspeo ni u jednom poslu i koji se samo izvlačio iz svega. Uzeo nam je četrdeset lira i otišao.“

„Dobro de... Eto, taj obešenjak ga je poslao.“

„A šta piše?“

Ata-efendija otvori koverat nežno, kako i dolikuje. Ne bi ga pra-vilnije otvorio čak ni makazama. Ruke su mu bile vešte jer je već godinama bio trgovački službenik. Muž i žena sedoš e na minder. Ata je bio smotren. Prvo je posmatrao pismo, pa poželeo da shvati o čemu se u njemu radi pre nego što ga naglas pročita. Uftade, koja se jedno vreme suzdržavala, ogłosi se:

„Šta kaže? Pročitaj, ajde!“

„Ma pusti ga, zaboga! Zar od njega može da dođe neka dobra vest? Žena mu je umrla. Otići će iz domovine negde daleko kako bi trgovao.“

„Šta se to tebe tiče?“

„Ima ćerku. Ostala je sama. Poslaće je u Istanbul.“

„K nama? Kod nas?“

Ata zamuca:

„Izgleda da je tako...“

„Kako to 'izgleda'? Zar nije otvoreno napisao?“

„Jeste. I to da devojka dolazi već u četvrtak. Kaže: Uzmite je iz voza iz Adapazara.“

„Opa! Samo nam je to falilo. Niti sam u stanju da budem dadilja, niti da nekoga nadgledam. Koliko ima godina?“

„To nije napisao, ali, s obzirom na to da dolazi sama, verovatno nije mala.“

Gospođa Uftade poče da gundđa. Kao da ju je neko polio kazanom vrele vode. U kući nema dovoljno mesta. Ako je odrasla devojka, Feride će biti ljubomorna na nju zbog svog muža, iskvariće moral njihovog sina Četina. Zna se da je teško izaći na kraj sa devojkama iz provincije. A ako je mala, tu nema stajanja, treba čistiti za njom...

Ata-efendija još jednom pročita pismo, koje nije ispuštao iz ruku. Sa strane je bio napisan još jedan red.

„Vidi ti to“, reče. „Sa poštom je poslao i nešto novca.“

„Koliko novca?“

„Trista banki.“

„To je sve što ćeš videti.“

Predosetio je da se njegova žena predomisli uprkos onome što je rekla. Odjednom se smirila, kao mleko kome su oduvali penu baš kad je nameravalo da pokipi. Zar da to promakne Ati? Odahnuo je malo. Iskreno, trista lira, koje će pokriti mesec i po dana, bile su pozamašna suma.

Oboje su mislili o tome. Zatim se prisetiše Jašara. Uftade ni pre mnogo godina, kada se tek udala, nije mogla da podnese tog debe-ljuškastog, zdepastog, nestalnog prodavca leblebija u čudnom odelu, koji je ostao seljak. Kad li se oženio? Zanimalo ju je. Upitala je muža:

„Da li si znao da je bio oženjen?“

„Čuo sam od njegovih zemljaka.“

„Je li bila iz tog mesta?“

„Ne. U jednom trenutku se dokopao novca. Mnogo novca... Zaljubio se u jednu devojku, pozorišnu glumicu. Oženio se njome.

Ali ne zna se da li je devojka njena ćerka ili ćerka neke druge žene kojom je bio oženjen.“

Ata-efendija se malo zbuni. Zaboravljao bi istanbulski dijalekat čim bi se zapetljao oko neke teme.

„Šta ćemo sada da radimo?“

„Ne možemo da je ostavimo na ulici. Da je prvo vidimo, pa ako nešto nije u redu, poslaćemo je nazad. Moj stric Hasan bliži joj je rod nego mi. Nikako mi ne ide u glavu zašto je zapeo za nas.“

Kada se ukućani okupiše za sofrom, Uftade započe priču. Ispričala je sve o slučaju, ali nije pomenula trista lira. Vest se nikome nije svidela. Ne bi li ih utešila, Uftade reče:

„Poslužiće ako ima devet-deset godina.“

Feride sleže ramenima i reče:

„Neka sama sebi služi. Sigurno će doneti samo nevolje.“

Devojci koja će im se pridružiti za dva dana svako od njih dao je različite godine i izgled. Neki su je zamišljali kao malu sluškinju bakalina mahale koji ju je poslao iz Anadolije. Kao nešto, ne sasvim uobičajeno, koščato, sa bubuljicama i debelim stomakom. Za neke je bila zdepasta i debela, drska i nametljiva devojka sa krivim nogama, tuđe siromaštvo. Bila je neko ko bi mogao da krade ćevape iz komarnika, ko bi mogao da jede kašike šećera sa tepsije za kafu, neko ko bi mogao da stane pred ogledalo kad ostane sam kod kuće, da stavi Feridin karmin i imitira gospođu.

Zet Atif potajno se nadao da će se u kući naći mlada devojka koju će moći da satera u čošak, ali je naoko izgledao ravnodušan i nije se mešao u razgovor. Petnaestogodišnji Četin razmišljao je o sutrašnjoj utakmici. Uftade pogleda supruga i reče:

„Ko će od nas ići na Hajdar-pašu*? Danas je utorak. Uskoro će i četvrtak. Ja nisam u stanju. Ovo spada na tebe. Saznaj sutra u koliko stiže voz iz Adapazara.“

* Hajdar-paša – početna i glavna železnička stanica azijskog dela Istanbula.

Zet reče:

„Stići će predveče. Ali, kako ćete prepoznati jednu devojkicu, oče?“
Svi zastadoše. Uftade je već počela da gundā:

„Pa Jašar je takav čovek, eto... Probisvet. Svaki posao je upropastio. Stvarno, kako ćemo da je prepoznamo među tolikim putnicima? Ne znamo kakva je, koliko godina ima, koje boje joj je odeća. Stavio je malo dete u voz i skinuo ga sebi s vrata. Tvoj rođak nikada se neće popraviti!“

Ata-efendija mirno odgovori:

„Svakako ću je naći. Kada svi putnici odu, ona će sigurno biti dete koje je ostalo tamo. Otkud znamo da je nije poslao sa nekim svojim poznanikom? Zatvorimo već jednom ovu temu!“

Ata-efendija je bio blage naravi, ali je imao autoritet u porodici. Tome je doprinosilo i to što je mesečno zarađivao najviše od njih, uključujući zeta i ćerku. Svi prestadoše sa pričom. Bila je sredina septembra. Sedeo je posađen u uzanu fotelju, na čelu stola jedne od kamenih, uskih, visokih i nedopadljivih zgrada uzbrdica Gedik-paše, obuzet zamišljenošću koju povećava vetar s juga.

Ata, zbog pisma koje je maločas pročitao, razmišlja o domovini, Mengenu i o obližnjem selu...

Njegov otac je svojevremeno došao u Istanbul na praksu za kuvara. Bio je talentovan. Za kratko vreme postao je kuvar, zatim je postao glavni kuvar konaka, a kada je primljen zastalno, sa pašinom dozvolom, doveo je i svog sina. Hteo je da ga školuje, da postane čovek. Svega se dobro seća – svog sela, kasabe, toga kako je sa petnaest godina došao u Istanbul, kako je prvi put ušao u veliki konak Saračhanebašija* ...

Bio je dete kada je otac otišao iz sela. Nije imao nikakvu predstavu o čoveku sa kojim će se sresti u Istanbulu. Sreli su se na stanici Hajdar-paša. Ujak, sa kojim je putovao, sa prozora vagona pokazao

* Saračhanebaši – kvart u Istanbulu.

mu je naočitog muškarca, nezamislivo lepog, u odeći ukrašenoj umecima i paperjastim pantalonama od finog crnog štofa, čije su se crne cipele caklile, i rekao:

„Eno ti oca.“

Zar je odeća kuvara jednog velikog konaka iz starog doba bila sto puta kitnjastija od batlerove, od žaketa sa grofovskih dvoraca, ukrašenih srebrnim nitima, koje je kasnije gledao po filmovima? Čak je poželeo da postane kuvar samo zbog te odeće. I sada vidi svog oca kako pun života pored šporeta za kafu sedi sa dugom muštiklom u jednoj ruci i sa velikom šoljom bez tacne i drške u drugoj i sluša ono o čemu se priča.

Ata je neko vreme ostao u konaku, a onda su ga poslali u umetničku školu kada je proglašena Ustavnost. U njoj se nije dugo zadržao. Ipak, tamo je ostvario prvi napredak. Zar se nikada više nije vratio u svoj zavičaj? Nije mu bilo suđeno. Iako se nije vratio, nije zaboravio svoje selo, a pogotovo ne poljanu. Nije izbrisao iz sećanja komšijske kuće od borovih dasaka, sa jednom sobom, koje se izdižu od zemlje nagore na poljani i čiji se torovi graniče. Kakva je to šuma bila! Kako je samo voda sa izvora bila hladna...

I Jašar, od kojeg je dobio pismo, kao i on sam, rođen je na toj poljani. I devojka koja prekosutra treba da stigne u Istanbul možda se rodila na toj poljani i dolazi sa nje. Nije čak zaboravio ni devojčice koje su se poljanom šetale u grupama. Šetale bi se, prašnjave i umazane, dok bi im se duge anterije motale oko nogu, brale bi divlje lešnike verući se po drveću, svađale bi se, vrištale, plakale... Kako je samo taj život bio primitivan i zaostao... Čudio se što se taj isti život tamo nastavlja, a njegov život ovde oblikuje Istanbul.

Upravo u tom trenutku začu glas svoje supruge. Glasno je razgovarala sama sa sobom.

„Zar nisi mogao da napišeš koliko ta devojka ima godina, čoveče?“

Bili su sami u predsoblju. Ostali su otišli u pozorište Azak. Te je večeri svako mesto koštalo po 25 kuruša*.

Ata je računao:

„Mora da se Jašar 1922. oženio glumicom, a kako se priča, živeli su zajedno samo jednu godinu. Sada je 1944. Devojka bi trebalo da ima najmanje dvadeset godina. Ne, nije moguća pretpostavka da je plod nekog drugog braka.“

„Kako da pustimo u kuću udovicu ili devojku od dvadeset dve godine? Atif će napraviti neku bruku. Nećemo imati mira. Bićemo u rasulu.“

„Tačno, teško je. Ali samo pretpostavljam. Dete najverovatnije nije od te žene, jer takve kao ona ne rađaju baš često. Sutra ću svratiti u radnju Sabit-efendije. On zna stanje u državi, upućen je u sve teme, možda ću nešto i saznati. A i da vidimo da li može u lice da joj se gleda, iako ima dvadeset godina. Može da nam se pojavi neko slepo, sakato, hromo, aljkavo stvorenje. Kao što rekoh, ako ne budemo uspeli da se složimo, ako nam naruši mir, odmah ćemo je poslati vozom kod rođaka. Da je lepa, ponovo bi se udala, iako je udovica, ne bi ostala ovako sama.“

Ata je sledećeg dana rano ujutru svratio na Unkapani** u magacin Sabit-efendije, trgovca drvima, ali nije ga našao, a nije mogao da ga čeka zato što je trebalo da ide na posao. Međutim, saznao je nešto od njegovog službenika. Jašarova situacija odavno se promenila. Uortačio se sa jednim lukavim Duzdžaninom, ali posao im je bio pouzdan, nije trgovina. S obzirom na to da često idu na južne granice, izgleda da se bave krijumčarenjem.

„Ima li porodicu?“

„Verovatno ima. Ne znam, ne poznajem ga lično. Ovo što sam ti rekao jeste priča od pre nekoliko godina.“

* Kuruš je turska valutna podjedinica – 1 turska lira = 100 kuruša.

** Unkapani – kvart u Istanbulu.

Ata-efendija shvati da mu prija miris smole koja se širila upijajući jutarnje sunce i noćnu vlagu drva nagomilanih u magacinu. Ljubav koju je osećao prema borovima, šumama i sekirom isečenim i nožem izbodenim tablama bila je uspomena na pretke. Ipak je on bio dete šume. Kako bi se samo oraspoločio kada bi uzeo slobodno mesec dana, otišao u zavičaj, kada bi utonuo u borovu šumu i izašao na poljanu.

Dok se uveče vraćao iz kancelarije, svratio je u restoran majstora Alija na Sirkedžiju*. On je bio iz unutrašnjosti Mengena. Otvorio je restoran u kasabi Gojnuk, a onda se napokon smestio u Istanbul. Seća se da je bio Jašarov istomišljenik. Kada ga je pitao, majstor Ali mu je rekao da ga dugo nije video. Međutim, od zemljaka je čuo da je dobro. Oženili su jadnika nekom devojkom iz Čečenije u Duzdži.

Dete mora da je od te žene. Ta devojka iz Čečenije je žena koja mu je umrla... Što znači da devojka koju je Jašar poslao u Istanbul ima samo devet ili deset godina. Javiće svojoj supruzi lepe vesti. Staviće u neku od soba jedan dušek i spavaće tu. Nema čega da se plaše.

Tramvaji su bili krcati. Zaglavio se na uzbrdici Džagaloglu**. Čim skrene iz Ulice Nurosmnije na Čemberlitaš***, sledi nizbrdica. Sam sebi je govorio:

„Dosta sam čitao, ali ne znam šta je Čečenka. Jasno je da je kavkaskе rase. Ali sigurno je da je sve osim Čerkeskinja. Mora da je lepa devojka, ako joj je majka Kavkaskinja. Verovatno je stasita, plava, plavih očiju. Možda će nas zabaviti i razveseliti...”

Kada je stigao na Čemberlitaš, setio se kuće, a osim kuće, setio se i Jašara i male devojčice koju sutra treba da sačeka. Jašar bi mogao da upadne u probleme sa tim krijumčarenjem, da ga neko upuca i da umre. Onda bi na njega spalo da odgaja devojčicu. Oneraspoločiti

* Sirkedži – kvart u Istanbulu.

** Džagaloglu – kvart u Istanbulu.

*** Čemberlitaš – kvart u Istanbulu.

se zbog takve mogućnosti, ali odluči da njegova žena ništa od toga ne sme primetiti. Naprotiv, morao je da izgleda zadovoljno. Kada je ušao, reče Uftade, koja ga je nestrpljivo čekala:

„Saznao sam od majstora Alija da je devojka koju očekujemo mala. Nije glumičina, nego neke žene iz Duzdže. Uostalom, Jašaru posao dobro ide. Ne paniči. Možda ćemo imati i koristi od njega. Tako da nam neće doći neko ćelavo, šugavo, vašljivo, aljkavo dete. S obzirom na to da je mala, sigurno je sa njom neko ko mene poznaje, ili neki zemljak. Mora da ju je poverio nekome na čuvanje i poslao. Sigurno ne bi malecno dete poslao sâmno vozom...”

„Ali zašto je sam ne doveo? Neka je ostavi, pa neka se gubi odavde gde god hoće.“

„Možda se ustručavao da je ne bismo odbili, pa nas je stavio pred svršen čin.“

Žena nije razumela šta znači „svršen čin“.

„Od njega sve može da se očekuje“, reče ona, namršti se i ode u kuhinju.

Ata-efendija saznao je od službenika u magacinu drva i konobara u restoranu da voz stiže u pola šest. Treba uzeti u obzir i kašnjenje od tri-četiri sata. To mu ne bi pravo. Kako da provede vreme na Hajdar-paši? Bilo bi skupo da sedne u bife i da popije koju čašu. Utom mu na pamet pade i novac koji je spomenut u pismu, pa reče ženi:

„Da li je poštar doneo uputnicu?“

„Ne znam. Pružio mi je neki papir i rekao da potpišem. Pošto nisam potpisala, rekao je da ti odeš u poštu da pitaš za to i otišao. Pričao je o nekim dirhamima^{*}. Nije mnogo rekao.“

„Pa stigao je novac. Ne govori ništa deci. Dobro je da nije bilo nikog drugog osim tebe kod kuće.“

„Sva sreća.“

^{*} Dirham ili dirhem je jedinica valute u nekoliko arapskih država; nekada se koristila i u Osman-skom carstvu.

Noć je prošla sa pozitivnim mislima. Muž i žena nisu mogli da smetnu s pameti trista lira koje su ležale u pošti na uputnici. Ako bi stiglo i još nešto, odahnuli bi. Zbog rata su cene neprestano skakale. Ionako ne bi mogli da prežive sa onim što dobiju. Devojka je izgleda pritekla u pomoć kao anđeo čuvar.

Staviće mali ležaj iz predsoblja u ovu sobu i položiće krevet tamo. To bi čak bilo i široko za dete od šest-sedam godina.

Došao je taj četvrtak. Ata-efendija je malo ranije izašao iz kancelarije. Na Hajdar-pašu je stigao pre vremena. Rano ujutru je svratio u poštu, pa se vratio kući da preda ženi novac koji je uzeo. Da bi ga lakše sakrili, tražio je od službenika tri novčanice od po sto lira. Ovaj nije mogao da ih nađe, pa je Ata-efendija otišao kod službenika kojeg poznaje i zamolio ga da izvadi iz svoje kase.

Na tabli železničke stanice pisalo je da voz iz Adapazara kasni samo četrdeset pet minuta. Nije to ništa. Razmišljao je o vremenu kada je i sam putovao tim vozom. Železnička stanica je tada tek bila napravljena. U Prvom svetskom ratu eksplodiralo je skladište oružja i jedan deo zgrade odleteo je u vazduh. Eto, ponovo stoji tamo. Umesto malog seoskog dečaka sa šalvarama, sada je gospodin čovek, prosede kose, obrijanih brkova. Čeka neko drugo dete sa sela. Kako je ovaj svet čudan!

U jednom trenutku železničku stanicu ispuni narandžasto svetlo. Napolju je zalazilo sunce. Zalazak sunca bio je pomešan sa nevinim, raznobojnim oblacima i sa vazduhom blagog vetra s juga. Pušeci cigaru na vrhu stepeništa, Ata-efendija dugo je posmatrao ovaj prizor. Gledao je na sat. Kada je svetlost izgubila svoju lepotu i kada je okolina postala mračna, ušao je u bife i popio dva piva s nogu. Pošto je osetio užurbanost na stanici, izađe. Nosači su jurili.

Voz se nazirao. Proverio je da li je tu čokolada koju je maločas kupio na mostu. Daće je maleckoj kada budu na trajektu. Svakako će se oduševiti trajektom, morem, svetlima grada. Sve su to stvari koje nikada do sada nije videla.

Stao je na tačku gde se ukrštaju vozila trećeg i drugog perona. Pogled mu je bio na prozorima. Možda će mu neko dati znak rukom. Putnika koji izlaze iz voza iz Adapazara em je mnogo, em imaju mnogo prtljaga. Pljušte torbe za pristanište, putničke torbe, koferi... Nemoguće je ne biti pogubljen pored tako bučnog izlaženja. Ipak, nije potrajalo ni pet minuta i gužva se razide. On pogleda oko sebe. Nema nikoga ko je ostao sam, da pita i traži. Sigurno nije došla. Hodao je gotovo snuždeno, kad začu neki glas iza sebe. Ženski glas. Okrete se.

Pred sobom ugleda nenašminkanu, vitku devojkicu od devetnaest godina, u kaputu boje kafe, kose čvrsto povezane crnim velom. Izgledala je kao da dolazi iz starih vremena, sa ogrtačem i pokri-vene glave. Pričala je, ali se od postidenosti nije razumelo šta govori.

„Izvolite?“

„Da li ste vi Ata-efendija?“

„Da... Šta vam treba?“

Nakon kratkog oklevanja Ata, nadajući se, upita:

„Da niste možda vi doveli dete?“

„Koje dete?“

„Dete našeg Jašara...“

Dobi odgovor, ali nije mogao da ga shvati, pa ponovo upita:

„Šta ste rekli?“

„To sam ja. Ja sam ćerka Jašar-efendije. Da vam poljubim ruku.“

II

Ata-efendija shvati da je ovo drugi veliki udarac u njegovom životu. Prvi udarac dogodio se kada je video kako je pokojni paša bio primoran da šeta ulicama, posađen u kola za đubre, u vreme proglašenja nezavisnosti, a drugi udarac dogodio se kada je očekivao malo Jašarovo dete, a odjednom se pojavila ova devojka za udaju. Pomislio je na lica sa kojima će se sresti kada je bude uveo u kuću za sat vremena i zaveza mu se jezik. U sebi je govorio: „Nemoguće. Neću da je vodim sa sobom uzalud. Temelj će nam se zaljuljati, srušićemo se. Da je barem ružna i nikakva. A ona je, naprotiv, kao srna, kao slavuj.“

Uprkos tome što je devojka bila potpuno pokrivena i obučena kao provincijalka, to je bio utisak koji je momentalno ostavljala. U inat crnom velu koji joj ga je uokviravao, njeno belo lice jasno se videlo, a oči su joj bile boje topljenog bakra, kao kod nekih belih zečeva i golubova. Obrve su joj bile tanke, posute zlatnom prašinom, trepavice duge... Iskreno, bila je pomalo sirova, ali zet Atif za to nije mario, živu će je pojesti. Ponovo progovori u sebi:

„A da je povučem na stranu i objasnim joj problem? Ima dovoljno godina da razume.“

Devojka je stajala tiho i pokorno. Nije izgledala začuđeno zbog toga što se Ata ne pokreće i što ništa ne govori. Pride nosač, koji je čekao sa strane kraj dva kofera, korpe i jednog ranca.

„Ajde, idemo, gospodine. Trajekt uskoro kreće. Ili ćete možda kolima da idete?“ reče. Ne sačekavši odgovor, natovari stvari i pođe. Nije hodao, nego je trčao. Ata je uspeo da devojci uputi znak sa značenjem „ajde, idemo“. Pratio je nosača i, zbog buke koju su iza njegovih leđa pravile krute seoske cipele, a koja je podsećala na zvuk malja, shvatio je da devojka trči za njim nezgrapnim i nesigurnim koracima. Koraci su joj bili toliko nezgrapni i nepravilni da se on sažali, uplaši se da ne padne i sačeka. A kada dođe do nje, ne mogavši da utiče na to, lagano, ljubazno reče:

„Ne žuri, kćeri. Ako ovaj trajekt pobegne, sačekaćemo drugi.“

Sada su bili na vrhu stepeništa. Da se ne skotrlja slučajno niz stepenice?

„Polako! Da ne padneš i da se ne povrediš.“

Devojka kao da je zaboravila da priča od uzbuđenja. Pogleda je u lice. Sva boja iz lica joj je nestala; gledala je u pod i silazila povičajući se napred. Videlo se da je uzbuđena.

„Izgleda da je poprilično zdrava. Čini se da je malokrvna. Trebalo bi joj dati da pije riblje ulje zimi.“

Propustili su brod, koji je otišao i pre nego što su stigli na pristanište. Izmigoljio se i nestao među prodornim i usplahirenim zvicima pištaljke i napadima na rešetke onih koji ga nisu stigli, kao da nije ostalo nade da će ikada preći na drugu stranu Istanbula, kao da je neka opasnost uhvatila Anadoliju za kragnu i sada treba spasavati živu glavu. Ušli su u poprilično usku i mračnu čekaonicu, u kojoj je vazduh postajao težak čim bi se vrata pritvorila i na minut. Ata se spusti na drvenu klupu i devojci dade znak da sedne kraj njega. Nakon što su se iscenkali sa nosačem da ponese stvari na sledeći trajekt, ostadoše sami i ućutaše se. Bilo je potrebno reći nešto. Ali nije znao šta... Misli su mu bile uskomešane.

Sedeli su jedno pored drugog i stideli se kao mlada i mladoženja pre prve bračne noći u mladenačkoj odaji. Konačno, Ati pade na pamet da pita devojku kako se zove.

„Kako se zoveš?“

„Zovem?“

Izgleda da je malo priglupa ili se zbunila zbog gužve i neiskustva.

„Ti, naravno.“

„Ajše isprva... Dali su mi ime Ajše, ali...“

„Šta se posle dogodilo?“

„Majka me je zvala Ajšen. Sada me u Duzdži svi zovu Ajšen. Tako sam i upisana. I maćeha me je uvek zvala Ajšen.“

„Onda si zvanično Ajšen. Dobro došla, Ajšen, kćeri. Šta je to? Jel' ti to plačeš?“

Devojka pokušava da se izbori sa jecajima i jedva izgovora:

„Ako vi želite, ako vam se ne dopada, ponovo ću biti Ajše. Otac me ionako nije zvao Ajšen...“

„Ne razume se on u te sitne stvari. A i ja nisam dužan da se slažem sa tvojim ocem. Pošto si upisana kao Ajšen, onda ti je to i ime.“

„Hvala.“

Ata-efendija začudi se što se zaneo i što je, barem na nekoliko minuta, zaboravio na ono što ih čeka kod kuće. Muka koja ga je snašla bila je velika. Nije mogao da drži zeta i Ajšen pod istim krovom. Biće i onih koji će je zagledati i kojima će se dopasti takva kakva jeste, sa kaputom do cipela, sakrivenom kosom, sa maramom koja joj prekriva vilicu, nogama sakrivenim pod suknju. Istanbul je ovo... Ljudima se dopadaju i otkrivene i pokrivenne žene. Dopadaju im se i zbog bestidništva i zbog damskog ponašanja. Zar i njegova Feride nije bila ovako čista devojka? Zar Atif nije bacio oko na nju i zaveo je? I Ajšen će zavesti. U sebi je govorio:

„Kad samo trajekt ne bi došao, pa da dobijem još malo na vremenu... Bojim se da odem kući. Da li će devojka moći da stane na uzani madrac od metar koji smo postavili u našoj sobi? Bog joj je dao visinu. Treba da se postavi jedno krevetsko postolje u gostinjsku sobu. Kupiću neki polovni krevet novcem koji je Jašar poslao.“